

Original Article

## The lived experience of women with imprisoned spouses

A. Zademohamadi<sup>1</sup>✉, N. Keynezhad<sup>1</sup>, M. S. Ghafouri<sup>1</sup>, L. Panaghi<sup>1</sup>, A. Zangiabadi<sup>1</sup>,  
A. Zangiabadi<sup>2</sup>

1. Family of Research Institute, University of Shahid Beheshti, Tehran, Iran.

2. Department of psychology, university of Tehran, Tehran, Iran.

Received: 2024.06.13

Revised: 2025.03.05

Accepted: 2025.04.24

Doi: [10.48308/jfr.2025.236024.1771](https://doi.org/10.48308/jfr.2025.236024.1771)

### Extended Abstract

**Introduction:** Vulnerable families, particularly those headed by women, face unique challenges stemming from both internal family conflicts and external societal pressures. These families, particularly those led by women, encounter unique challenges arising from internal family conflicts and external societal pressures. Women heading households—due to widowhood, divorce, or having incarcerated spouses—are burdened with significant psychological, economic, and social challenges (Yoganandam, 2022). The phenomenon of the "feminization of poverty" highlights the increasing prevalence of female-headed households globally, often associated with rising rates of spousal incarceration. As seen in Iran, the proportion of such families grew from 12.1% in 2011 to 12.7% in 2016 (Liu, Steve, & Trevino, 2017; Abedi Diznab et al., 2017). These women endure stigma, emotional distress, and diminished social support, severely impacting their well-being and quality of life (Park & Park, 2014). Research emphasizes that the incarceration of a spouse exacerbates psychological and social stress for women, who often assume dual roles as both caregivers and breadwinners, leading to role conflicts and mental health issues (McDonnell, Lambert, & Farrell, 2023). The lack of adequate support systems compounds these challenges, perpetuating cycles of poverty and social disconnection (Islamy Andargoli et al., 2023). Despite the critical nature of this issue, studies have largely focused on the incarcerated individuals, neglecting the profound experiences of their families, particularly their spouses (Azamzadeh & Moshtaghian, 2016). Exploring the lived experiences of women with incarcerated husbands is essential for addressing their psychological and social health needs, as well as for developing effective intervention strategies to break this cycle of vulnerability.

**Methodology:** The research reached saturation with seven women whose husbands were imprisoned in Tehran. Participants were selected based on entry and exit criteria. Data collection concluded once saturation was achieved with this number of participants. In-depth interviews were conducted to gather detailed information. The phenomenological approach was used to guide the interview process. All interviews were recorded to ensure accuracy and completeness of data. The recorded data were analyzed systematically using the thematic analysis method. Findings emerged through a thorough and detailed examination of recurring themes in the interviews. The study included women whose spouses had received prison sentences due to addiction or financial debt. Participants, residing in Tehran with children and without psychiatric disorders, were identified through organizations such as prisons and municipal centers. Following contact and obtaining consent, telephone interviews lasting 60 to 90 minutes were conducted.

**Findings:** The findings of this study revealed that the participants faced significant challenges across multiple dimensions. Psychological distress included feelings of life stagnation, nervous

disorders, aggression, uncertainty, fear of divorce, and concerns about the husband's prison conditions, children's well-being, and marital fidelity. Fear of judgment and shame emerged as participants worried about societal and familial judgment, stigma, and hiding the husband's incarceration from others. Children's psychological and educational challenges were evident, including restlessness, academic decline, and emotional struggles linked to the mother's mental state. Traumatic experiences such as shock, fear, rejection, and coping with sudden events were common. Social damage included strained relationships, stigma, economic hardships, and inappropriate treatment from authorities. Economic struggles involved financial burdens such as rent, utilities, education costs, transportation, and debt management, exacerbated by insufficient support. Parenting challenges highlighted difficulties in raising children alone, addressing their emotional needs, and managing their behavioral issues. Perspective shifts in attitudes toward the husband ranged from blame to reconciliation and role adjustments. Loneliness encompassed feelings of isolation, hopelessness, and lack of support. Participants employed various coping strategies, including prayers, resilience, acceptance, and finding spiritual meaning. Additionally, external support was sought through counseling, family aid, community assistance, and institutional services to address psychological and financial needs.

**Conclusion:** The results of this study revealed that the lived experiences of women with incarcerated husbands can be categorized into nine main themes: psychological harm, social harm, economic challenges, parenting, attitudes, loneliness, helplessness, expectations, and coping strategies. Each main theme included subthemes, such as psychological issues, stigma, financial difficulties, altered marital dynamics, and the impact on children's education. Women reported heightened levels of anxiety, shame, and isolation due to societal judgment and the stigma associated with having an incarcerated spouse, which often led to depression and decreased self-esteem. Economic hardships were prevalent, with many women forced to take on low-paying jobs or rely on limited governmental support, exacerbating their struggles. Parenting challenges were significant, as mothers often had to balance emotional distress with the responsibility of raising children single-handedly. Religious beliefs and coping mechanisms, including internal resilience and external support systems, were identified as key factors in adapting to these adversities. The findings align with prior research emphasizing the multifaceted challenges faced by families of incarcerated individuals, including psychological, social, and economic burdens. These challenges significantly disrupt family dynamics and contribute to long-term emotional and relational difficulties. Addressing these issues through targeted interventions and support systems is crucial for mitigating the negative impacts on these women and their families.

**Keywords:** lived experience, Women with imprisoned spouses, Psychological trauma.

**How to cite:** Zadeh Mohammadi, A. , Keynezhad, N. , Ghafouri, M. , zangiabadi, A. , panaghi, L. and zangiabadi, A. (2025). The lived experience of women with imprisoned spouses. *Journal of Family Research*, 21(1), 86-109. doi: 10.48308/jfr.2025.236024.1771

✉Corresponding Author Email Address: [dr\\_zadeh@sbu.ac.ir](mailto:dr_zadeh@sbu.ac.ir)



Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the creative commons attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

## مقاله پژوهشی

**تجربه زیسته زنان دارای همسر زندانی**

علی زاده محمدی<sup>✉</sup>، نجمه کی نژاد<sup>۱</sup>، محمدسجاد غفوری<sup>۱</sup>، لیلی پناغی<sup>۱</sup>، عارفه زنگی آبادی<sup>۱</sup>، عاطفه زنگی آبادی<sup>۲</sup>

۱. پژوهشکده خانواده، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۲. گروه روانشناسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۳/۲۴ دریافت نسخه اصلاح شده: ۱۴۰۳/۱۲/۱۵ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۲/۰۴

DOI: [10.48308/jfr.2025.236024.1771](https://doi.org/10.48308/jfr.2025.236024.1771)

**چکیده:** همسران افراد زندانی یکی از آسیب پذیرترین گروه‌های زنان سرپرست خانوار محسوب می‌شوند. هدف از مطالعه حاضر تبیین تجربه زیسته زنان دارای همسر زندانی می‌باشد. روش پژوهش تحلیل کیفی مبتنی بر رویکرد پدیدارشناسی بود. پژوهش حاضر با هفت نفر از زنانی که همسرشان در تهران زندانی بودند متناسب با ملاک‌های ورودی و خروجی به اشباع رسید. جهت گردآوری داده‌ها از تکنیک مصاحبه عمیق و برای تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌های پدیدارشناسی از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. با استفاده از روش تحلیل مضمون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در این مطالعه نه مضمون اصلی استخراج شد که شامل آسیب‌های روانی، آسیب اجتماعی، وضعیت اقتصادی، والدگری، نگرش، احساس تنهایی، احساس درماندگی، انتظار داشتن و راهبردهای مقابله‌ای بود. همچنین ۲۹ زیرمضمون و ۱۱۱ واحد معنایی استخراج شد. در نتیجه گیری دریافت شد تقویت راهبردهای مقابله‌ای و توانمندسازی زنان دارای همسر زندانی می‌تواند از شدت چالش‌های این گروه بکاهد.

**کلیدواژه‌ها:** تجربه زیسته، زنان دارای همسر زندانی، آسیب‌های روانی

استناد به این مقاله: زاده محمدی، ع.، کی نژاد، ن.، غفوری، م. س.، زنگی آبادی، ع.، پناغی، ل. و زنگی آبادی، ع. (۱۴۰۴). تجربه زیسته زنان دارای همسر زندانی. خانواده پژوهی، ۲۱(۱)، ۸۶-۱۰۹. doi: 10.48308/jfr.2025.236024.1771

<sup>✉</sup>نویسنده مسئول: [dr\\_zadeh@sbu.ac.ir](mailto:dr_zadeh@sbu.ac.ir)

## مقدمه

خانواده‌های آسیب‌پذیر از جمله گروه‌های مهم اجتماعی هستند که به نحو ویژه‌ای تحت تاثیر جنبه‌های درونی و بیرونی سیستم‌های تعاملی قرار می‌گیرند. این طیف به خانوارهایی اطلاق می‌شود که با چالش‌های اساسی که غالباً ناشی از مشکلات درون خانوادگی می‌باشد مواجه‌اند. این چالش‌ها به‌طور مستقیم بر سلامت جسمی، روانی و عاطفی اعضا تأثیر منفی گذاشته که می‌توانند رفاه کلی خانواده را به شدت تحت تأثیر قرار دهند (لیانگ، لیانگ، چان و جوه<sup>۱</sup>، ۲۰۲۴). آسیب‌پذیری خانواده‌ها در جامعه ایران بسیار رشد داشته است؛ تاجایی که از هر چهار خانواده، یک خانواده آسیب‌پذیرند (ایلدراآبادی<sup>۲</sup>، ۲۰۰۳). به نظر می‌رسد که یکی از برجسته‌ترین خانواده‌های آسیب‌پذیر، خانواده‌های تک‌سرپرستی یا تک والدینی هستند که توسط زنان اداره می‌شود که نیازمند تدابیر حمایتی هستند (صادقی فوجانی<sup>۳</sup>، ۲۰۲۴). زنان سرپرست خانواده شامل زنان بیوه، زنان مطلقه، همسران مردان معتاد، همسران مردان بیکار، همسران مردان مهاجر، زنان تنها، همسران مردان از کار افتاده و سالمند و همسران مردان زندانی هستند (یوگاناندام<sup>۴</sup>، ۲۰۲۲).

یکی از مشکلات جدی جامعه‌ی زنان ایرانی ورود سالانه هزاران نفر از همسرانشان به زندان به دلیل ارتکاب انواع جرایم است که این موضوع پیامدها و جوانب ناگواری بر آن‌ها برجای می‌گذارد؛ در چنین وضعیتی همسر فرد زندانی ناچار است که با اشتباه و ارتکاب جرم وی دست‌وپنجه نرم کند. در واقع زندانی شدن همسر علاوه بر فرد زندانی، همسر و خانواده او را نیز دستخوش آسیب‌های روانی و چالش‌های اجتماعی متعددی می‌کند. غالباً زنان هزینه‌های سنگینی در ابعاد مختلف بهداشت روانی در مدت زمان محکومیت همسرشان می‌پردازند (باقی<sup>۵</sup> و همکاران، ۲۰۱۷).

پژوهش‌ها نشان داده است که در زنان سرپرست خانواده، پذیرفتن نقش‌های گوناگون باعث ایجاد فشار روانی می‌گردد؛ مخصوصاً هنگامی که این نقش‌های گوناگون به طور همزمان به فرد تحمیل شود که در این صورت انتظارات ناشی از هر نقش می‌تواند فرد را آشفته‌تر سازد (قلی‌پور<sup>۶</sup> و همکاران، ۲۰۱۱). پژوهش رستگار<sup>۷</sup> و همکاران (۲۰۱۴) بیانگر این است که پذیرش همزمان نقش شوهری و مادری منجر به ایجاد تعارض در زنان سرپرست خانواده می‌گردد و فقدان حمایت خانوادگی و اجتماعی سبب تشدید این تعارض گشته که به صورت اضافه‌بار نقش خانوادگی و شغلی خود را نشان می‌دهد. یافته‌های پژوهش قادری<sup>۸</sup> و همکاران (۲۰۲۲) نیز نشان داد که زنان سرپرست خانوار با چالش‌های گوناگونی گریبان هستند که هر یک از مسائل آنها به نحوی به بازتولید وضعیت نامطلوب زندگی آنها و دوام آن کمک می‌کند.

بررسی‌های آماری حاکی از افزایش جمعیت زنان سرپرست خانوار در جهان است تا آنجا که پدیده‌ی «زنانه شدن فقر» به منظور توصیف این وضعیت به کار برده شده است (لیو، استیو و تروینو<sup>۹</sup>، ۲۰۱۷). در کشور ایران نیز گسترش زنان سرپرست خانوار به دلیل فوت همسر، افزایش میزان طلاق و زندانی شدن همسر گزارش شده است تا آنجا که از ۱۲/۱٪ در سال ۱۳۹۰ به ۱۲/۷٪ در سال ۱۳۹۵ رسیده است (عابدی دیزناب و همکاران<sup>۱۰</sup>، ۲۰۱۸). در میان زنان سرپرست خانواده، زنان دارای همسران زندانی با داغ ننگ اجتماعی روبه‌رو هستند و همین مسئله شرایط زندگی آنان را دشوارتر می‌سازد. پیامدهای داغ ننگ خانواده شامل پیامدهای عاطفی مانند احساس نادیده‌گرفته شدن، بی‌احترامی، احساس شرم، ترس، اضطراب و ناامیدی، پیامدهای اجتماعی مانند از دست‌دادن شغل و مسکن، کاهش اعتبار اجتماعی و مشکلات خانوادگی و پیامدهای میان فردی مانند نقل

مکان، عدم رفت و آمد با سایرین و کاهش ارتباط با فرد زندانی است که این پیامدها می‌تواند کیفیت زندگی آنان را کاهش دهد (پارک و پارک<sup>۱۱</sup>، ۲۰۱۴). زنانی که همسرانشان در زندان به سر می‌برند بهداشت روان آنها در زمان مجازات حبس در ابعاد مختلف کاهش می‌یابد. این مسئله علاوه بر تهدید کردن سلامت جسمی و روانی آنان، می‌تواند رابطه‌ی زناشویی را نیز تحت تاثیر قرار داده و در آن اختلال ایجاد کند (مک دونل، لمبرت و فارل<sup>۱۲</sup>، ۲۰۲۳). بنابراین با توجه به مشکلاتی که زنان در ابعاد مختلف روانی، اقتصادی و اجتماعی در مدت زمان محکومیت همسرانشان دارند، مجازات مجرمین مواد مخدر بیشتر از آنکه مجازات خود این افراد باشد، مجازات همسران آنهاست (احمدی<sup>۱۳</sup> و همکاران، ۲۰۱۰). طبق یافته پژوهش اعظم‌آزاده<sup>۱۴</sup> و همکاران (۲۰۱۶)، ۵۰/۶٪ از خانواده‌های زندانیان برای نخستین بار حبس سرپرست خانواده‌شان را تجربه می‌کنند و همچنین ۴۹/۳ درصد از خانواده نیز تجربه حبس مکرر سرپرست خانواده را داشته‌اند و ۷۱ درصد از این خانواده‌ها زیر خط فقر هستند و ۴۴ درصد از آن‌ها دارای و بدهی مالی دارند. ادغام و جامعه‌پذیری مجدد خانواده‌های زندانی در اجتماع امری دشوار است و نیز منابع حمایتی ناکافی برای خانواده‌های زندانی این خانواده‌ها باعث گسست پیوندهای اجتماعی و همچنین افزایش جرائم و بزهکاری در جامعه می‌گردد (اسلامی اندرگلی<sup>۱۵</sup> و همکاران، ۲۰۲۳). به نظر می‌رسد که ادامه داشتن زندانی شدن همسر، می‌تواند باعث تداوم پیامدهای ناگوار روانشناختی، آسیب‌های روانی و اجتماعی در زنان شده و خروج از این وضعیت دشوار برای خانواده‌های زندانیان موضوعی دشوار است.

مطالعات صورت گرفته نشان می‌دهند که این موضوع و جنبه‌های آن در خصوص زنان دارای همسر زندانی چندان از جهات کیفی مورد توجه پژوهشگران قرار نگرفته است و غالب پژوهش‌های کمی و بر آسیب‌های زنان سرپرست خانواده تمرکز شده است. از سوی دیگر بیشتر تحقیقاتی که در کشور ایران در حوزه‌ی زندان انجام شده است به افراد زندانی و بررسی وضعیت آنان پرداخته است و خانواده‌ی آنان مورد بررسی قرار نگرفته‌اند (برای مثال بهرامی<sup>۱۶</sup> و همکاران، ۲۰۱۴؛ سخاوت<sup>۱۷</sup>، ۲۰۰۲؛ رشیدی<sup>۱۸</sup> و همکاران، ۲۰۱۶؛ فرنیوا<sup>۱۹</sup> و همکاران، ۲۰۱۳) و پژوهش‌های معدودی که به بررسی اثر زندان بر خانواده‌ی زندانیان پرداخته‌اند که نتوانسته‌اند تصویر کاملی از خانواده‌ی آنان ارائه کنند؛ به علاوه بیشتر پژوهش‌هایی که در زمینه‌ی بررسی شرایط زندگی زنان سرپرست خانواده دارای همسران زندانی صورت گرفته است از منظر جامعه‌شناختی و به دنبال شناخت آسیب‌ها بوده و خلا انجام چنین پژوهشی از منظر روان‌شناختی کاملاً احساس می‌شود. این پژوهش می‌تواند خلا علمی موجود در این زمینه را برطرف کند. همچنین در تحقیقات گذشته به پیامدهای روانشناختی منفی ناشی از زندانی شدن در همسران زندانی توجه نشده است (باقی و موسوی، ۲۰۱۷؛ اعظم‌زاده و مشتاقیان، ۲۰۱۶).

بنابراین وجود چالش‌های عدیده‌ای در نقش و مسئولیت زنان دارای همسر زندانی، اهمیت سلامت روانشناختی و اجتماعی این گروه از زنان، اهمیت نهاد خانواده و نقش پررنگ زنان دارای همسر زندانی در مدیریت نظام خانواده، وجود ناعدالتی‌ها، تبعیض‌ها و محدودیت‌های اجتماعی و همچنین فقدان مطالعه کیفی که به مطالعه به تجارب این همسران بپردازد باعث خلل در تدوین راهبردهای مقابله موثر با این آسیب‌ها گردیده و چرخه معیوب چالش‌های روانشناختی و اجتماعی تداوم می‌یابد که منجر به آسیب‌پذیری بیشتر این قشر از زنان می‌شود. لذا توجه به ارکان سلامت روانشناختی و اجتماعی همسران زندانی در چنین شرایط

حساسی از اهمیت دوچندانی برخوردار است و شناسایی جنبه های مختلف تجارب آن ها و مطالعه در این زمینه ضروری به نظر می رسد. هدف این مطالعه شناسایی تجارب زیسته زنان دارای همسران زندانی است.

## روش

### جامعه، نمونه و روش نمونه گیری

این پژوهش با به کارگیری روش تحقیق کیفی و انجام مصاحبه های عمیق کیفی صورت گرفته است. برای گردآوری داده ها از مصاحبه ی نیمه ساختاریافته بهره گرفته شد. به این صورت که تعدادی سؤال باز پاسخ، در مورد موضوع تحقیق تهیه و پس از پاسخ آزمودنی ها، برای رفع ابهامات، سوالاتی اضافه بر سؤالات اصلی پرسیده شد. سپس پاسخ ها ثبت و مفاهیم موجود از پاسخ ها استخراج و دسته بندی شد. با این وصف که برای تحلیل مصاحبه ها از روش تحلیل مضمون استفاده شد. تحلیل مضمون روشی جهت تقلیل داده هاست که به وسیله ی آن داده های کیفی خلاصه و مقوله بندی می گردند. علاوه بر این، کدها می توانند از مفاهیم حساس نظری نیز آغاز گردند که با مروری بر ادبیات یا تجربه ی حرفه ای به دست می آیند. در انتهای تحلیل مضمون مجموعه ای از مضامین و توصیف ها به دست می آیند که دربردارنده ی مفاهیم مهم شناسایی شده در پژوهش و الگوهای جامع از تجربیات افراد است (گیون<sup>۲۰</sup>، ۲۰۰۸). در این پژوهش با روش نمونه گیری هدفمند و از طریق فراخوان، از زنان دارای همسر زندانی واجد شرایط مصاحبه صورت گرفت. مصاحبه با هفت نفر از آزمودنی ها به پاسخ های مشابه منجر شد و به حد اشباع رسید.

جدول ۱: اطلاعات جمعیت شناختی شرکت کنندگان

مصاحبه شوندهگان	سن	مدت زمان ازدواج	مدت زندانی شدن همسر	شغل	تحصیلات	نوع زندانی	تعداد فرزندان	شغل شوهر
مصاحبه شونده نفر اول	۳۲	۱۷	۱ سال	خانه دار	سیکل	مواد مخدر	۲	آزاد
مصاحبه شونده نفر دوم	۳۳	۱۹	۷ ماه	تولیدی	سیکل	مواد مخدر	۱	آزاد
مصاحبه شونده نفر سوم	۳۵	۲۰	۲ ماه	خانه دار	دیپلم	عدم وصول چک	۲	فروش مرغ
مصاحبه شونده نفر چهارم	۲۹	۱۴	۳ سال	خانه دار	دیپلم	مواد مخدر	۳	مسافر کشی
مصاحبه شونده نفر پنجم	۳۳	۲۳	۱۴ ماه	فروشنده	دیپلم	مواد مخدر	۲	آزاد
مصاحبه شونده نفر ششم	۳۷	۱۹	۵ ماه	خانه دار	دیپلم	مواد مخدر	۱	شهرداری
مصاحبه شونده نفر هفتم	۴۸	۲۳	۴ ماه	خانه دار	دیپلم	مواد مخدر	۴	آزاد

ملاک ورود به پژوهش شامل زنانی بود که همسران آنان به دلایل اعتیاد یا بدهکاری مالی حکم زندان دریافت کرده بودند. همچنین دارای فرزند و فاقد اختلالات روانپزشکی ساکن تهران بودند. در این مطالعه با رجوع به سازمان زندان ها و مراکز مشابه مانند شهرداری زنان واجد ملاک های ورودی پژوهش معرفی شدند. پس از تماس با آن ها و کسب رضایت، مصاحبه تلفنی یک الی یک ساعت و نیم انجام شد.

## روش اجرا

در مرحله اول تمام مصاحبه های ضبط شده پیاده شدند و با دقت مورد بررسی قرار گرفتند تا یک معنای کلی دربارهی محتوای آن به دست آید. در مرحله بعد جملات مهم یادداشت و کدگذاری شد. در مرحله سوم از هر عبارت یک مفهوم که بیانگر معنی و قسمت اساسی تفکر فرد بود، مفهوم‌سازی شد. در مرحله بعدی این معانی فرموله شده در مضامین اصلی، زیرمضمون ها و واحدهای معنایی طبقه‌بندی شدند. در مرحله پایانی، فرایند اعتبار بخشی با ارجاع به برخی از شرکت‌کنندگان و پرسش در مورد اینکه آیا یافته ها معرف تجربه واقعی آنهاست، انجام شد. جهت بررسی قابلیت اطمینان نیز، متن مصاحبه ها به صورت اولیه به یک متخصص در امر تحقیق کیفی بود داده شد بررسی شد. در این مطالعه توضیحات لازم به داوطلبان شرکت در تحقیق توسط پژوهشگر ارائه شد و به آنان اطمینان داده شد که با استفاده از اسم مستعار، اطلاعات محرمانه باقی خواهد ماند.

## یافته‌ها

از تحلیل یافته های این مطالعه به روش تحلیل مضمون نه مضمون اصلی شامل آسیب‌های روانی، آسیب اجتماعی، وضعیت اقتصادی، والدگری، نگرش، احساس تنهایی، احساس درماندگی، انتظار داشتن و راهبردهای مقابله‌ای استخراج شد. همچنین ۲۹ زیرمضمون و ۱۱۱ واحد معنایی به شرح جدول شماره ۲ استنباط شد.

جدول ۲: شامل مضامین اصلی، زیرمضمون ها و واحدهای معنایی پژوهش

واحدهای معنایی	زیرمضمون ها	مضامین اصلی
احساس عقب ماندگی در زندگی اختلالات عصبی فشار زندگی پرخاشگری بلاتکلیفی نگرانی از طلاق گرفتن نگرانی در مورد وضعیت همسر در زندان نگرانی شوهر از وضعیت فرزندان استرس از تماس همسر فریب خوردن همسر	مشکلات روانشناختی همسر	آسیب های روانی
ترس از قضاوت خانواده ترس از قضاوت دیگران		

<p>انگشت نما شدن ترس از مزاحمت دیگران مخفی کردن واقعت زندانی بودن همسر از خانواده مبدا مخفی کردن واقعت زندانی بودن همسر از فرزندان خجالت کشیدن از ناتوانی در رسیدگی به فرزندان شرم فرزندان از زندانی بودن پدر شرم پدر از ملاقات با فرزندان</p>	<p>ترس از قضاوت و شرمندگی</p>	
<p>بی قراری فرزندان تاثیر وضعیت روانی مادر بر فرزندان افت تحصیلی فرزندان وضعیت مساعد تحصیلی</p>	<p>مشکلات روانشناختی و تحصیلی فرزندان</p>	
<p>ضربه روانی ناشی از دستگیری غیرمترقبه ی همسر وحشت ناشی از دستگیری خود</p>	<p>ضربه روانی</p>	
<p>طرد از سوی خانواده مبدا</p>	<p>طرد شدن</p>	
<p>توجیه برای سبک کردن بار مشکل</p>	<p>دلیل تراشی</p>	
<p>گم کردن مسیر خانه</p>	<p>از دست دادن تمرکز</p>	
<p>شرم از ملاقات با فرزندان</p>	<p>شرمندگی پدر</p>	
<p>تعارض در ابراز احساس</p>	<p>دوگانگی</p>	
<p>واکنش پذیری مادر در برابر حرف دیگران واکنش پذیری فرزندان در برابر حرف دیگران</p>	<p>زودرنجی</p>	
<p>عدم رسیدگی به بهداشت شخصی</p>	<p>عدم رسیدگی به بهداشت شخصی</p>	
<p>دلسردی از ادامه زندگی با همسر بی حوصلگی</p>	<p>دلزدگی زناشویی</p>	
<p>رها کردن خانواده خود</p>	<p>رها کردن خانواده</p>	
<p>احساس تنهایی در اداره زندگی احساس نیاز به پدر</p>	<p>آسیب تک سرپرستی</p>	
<p>شرم فرزندان از زندانی بودن پدر</p>	<p>شرم فرزندان</p>	
<p>ارتباط با دوستان ناباب</p>	<p>رابطه دوستی</p>	
<p>فرار خانواده مبدا از ارتباط برخورد نامناسب مسئولین انگ اجتماعی و محدودیت ارتباطی محدود کردن ارتباط با دوستان</p>	<p>نحوه ارتباط</p>	<p>آسیب اجتماعی</p>
<p>طولانی بودن مسیر مشکل مالی رفت و آمد دشواری در تأمین هزینه اجاره مسکن دشواری در تأمین هزینه های بیمه و شهرداری دشواری در تأمین هزینه های آب و برق دشواری در تأمین هزینه های مدرسه فرزندان عدم حمایت خانواده مواجهه با بدهی های همسر</p>	<p>مشکلات مالی</p>	<p>وضعیت اقتصادی</p>
<p>کمک گرفتن از شهرداری برای تأمین مالی کمک گرفتن از مسجد برای تأمین مایحتاج</p>		

کمک مالی توسط سازمان حمایت از زندانی‌ها دریافت کمک از کمیته امداد دریافت یارانه	دریافت یارانه و حمایت‌های دولتی و موسسات	
نگهداری از فرزندان مانعی برای اشتغال	اجبار به رها کردن شغل	
اجبار به اشتغال تنها شدن بچه‌ها به دلیل اشتغال مادر مشغول شدن در مشاغل نامناسب	اشتغال مادر بعد از زندانی شدن همسر	
تاثیر وضعیت روانی مادر بر فرزندان گوشه‌گیری فرزند ناتوانی در توجه به نیازهای فرزندان بهبانگی فرزند مسئولیت‌پذیری در قبال تحصیل فرزندان بی‌حوصلگی نسبت به فرزندان وابستگی بیشتر به فرزند نگرانی درباره آینده فرزندان رفتار مخرب شوهر در نقش پدر و همسر دست تنها بودن در اداره فرزندان آرام کردن متقابل مادر و فرزندان اعصاب خورد کردن خانواده موقع برگشت همسر به زندان احساس نیاز به پدر	دشواری بزرگ کردن فرزندان	والدگری
رابطه خوب با همسر تغییر باور نسبت به همسر تغییر نقش متعهد بودن مقصر دانستن همسر مقصر ندانستن همسر پیش‌بینی در مورد زندانی شدن همسر	تغییر نگرش به همسر	نگرش
بی‌کسی در وقت بیماری من هیچ‌کسی را ندارم بی‌کسی در حمل و نقل	بی‌کسی	احساس تنهایی
احساس بدبختی هیچ‌امیدی به شوهرم ندارم.	نامیدی	
اجبار در کنار آمدن با وضعیت احساس اجبار برای ادامه زندگی اجبار برای ادامه به خاطر بچه‌ها	احساس بن‌بست	احساس درماندگی
انتظار اشتغال بعد از آزادی همسر انتظار عدالت دارم انتظار کمک از نهاد‌های دولتی و غیردولتی شکایت و گلگی توقع زیاد فرزندان	مطالبه‌گری خانواده‌ی زندانی	انتظار داشتن
دعا کردن خالی کردن خود با گریه ایستادگی و تاب‌آوری کردن	مراقبت درونی از خود	راهبرد‌های مقابله‌ای

پذیرش وضعیت پذیرش اجباری باورهای معنوی موضوعیت دادن به مشکل		
دریافت خدمات مشاوره ای به همسر انتظار کمک از نهاد های دولتی و غیر دولتی بهره مندی از حمایت خانوادگی حمایت از همسر در غیاب او مراجعه به روانشناس همدلی کردن توسط مسئول زندان حمایتگری مادر مصرف دارو	کسب حمایت بیرونی	

## آسیب‌های روانی

### مشکلات روان‌شناختی همسر

#### بلا تکلیفی

مصاحبه شونده دوم: الان بعضی اوقات می‌گم شاید بیاد شاید نیاد آیا عفو بخوره آیا عفو نخوره خیلی سخته خیلی یعنی بیش از حد با سه تا بچه تو این بیابون خیلی سخت دارم زندگی می‌کنم. مصاحبه شونده شماره هفتم از بلا تکلیفی خود چنین می‌گوید: من که همین جوری موندم معلق بین هوا و زمین. نه مثل شوهردارها نه مثل بی شوهرها هستم. بود و نبودش هم برام هیچ مفهومی نداره. خودم که دارم شش ساله هفت ساله خرج خونه و زندگی و بچه و کرایه خونه و آب و برق و گاز و مریضی و اینجا دو بارم کرونا گرفتم خودم و بچه هام تو خونه هستم و برام هیچ مهم نیست.

#### خشم و پرخاشگری

برای مثال مصاحبه شونده شماره یک از خشم و پرخاشگری خود چنین می‌گوید: من خیلی عصبی بودم مثلاً فکر می‌کردم اگه داد بزنم سر بچه هام بیشتر آرام ترم. اونا هم هیچ گناهی نداشتن از فشار و عصبانیت خودم بود. بعد دیگه خدا روشکر خیلی خوب شدم. مصاحبه شماره دوم نیز می‌گوید: وقتی عصبی بشم سر بچه هام خالی می‌کنم.

#### شرمندگی

مخفی کردن واقعیت زندانی شدن همسر

مصاحبه شونده دوم: گفتن بابامون چرا این طوری شد. بازگو نکردم که سر چی و اینها. گفتم تو فکرشون این چیزها می‌مونه و سعی کردم تو این هفت سال آرومشون کنم. من هر چیزی بشه را که به بچه ها نمی‌گم که اصلاً صحبتی را بازگو نمی‌کنم.

مصاحبه شونده شماره یک: من واقعا الان خیلی فشار زندگی بهم اومده شایدم واقع شرمنده بچه هام دخترام هستم که نمی‌تونم تامین شون کنم چیزی که اون بخواد من نمی‌تونم آدم شرمنده اولادش میشه تو این شرایط سخت خیلی.

### شرم فرزندان از زندانی بودن پدر

مصاحبه شونده شماره چهارم: خداروشکر کرونا شد اصلا کسی کسی رو نمیدید بچه های من بیرون نمیرفتن میگفتن نکنه یکی بهمون بگه باباتون کو باباتون چرا ایجوری کرده اینجوری اصلا خیلی سختشون بود شرم پدر از ملاقات با فرزندان

مصاحبه شونده چهارم: الان سه ساله که بچه هامم ندیده شوهرم؛ هرکاری هم کردیم نگذاشت که ببرم ببینتشون سه ساله که اونجائنه نذاشته چون دخترم دانشگاه شهید بهشتی درس می‌خونه پسرهم تیز هوشان درس می‌خونه اصلا خیلی سختشه می‌گه بچه ها منو تو این اوضاع و احوال ببین چی بهم میگن.

### ترس از قضاوت دیگران

مصاحبه شونده چهارم: خدا ما تو کوچه که رد میشیم میگیم خدایا یکی ازمون نپرسه چی شد چی رفت توضیح بدیم واقعا هم این سه ساله از طرف فامیل دوست آشنا این قدر دیگه ما توضیح دادیم و انقدر دیگه گفتیم یعنی خسته مون کردن عوض اینه که حداقل سنگ صبوری باشن. از شون کمک نمی‌خواهیم ولیکن خیلی رو مخ اند دیگه؛ همش می‌پرسن چرا اینجوری کرد... چی شد..

### مشکلات روانشناختی و تحصیلی فرزندان

#### بی‌قراری فرزندان

مصاحبه شونده سوم: گوشه‌گیر شده بودن خیلی گریه می‌کردن و ناآرومی خیلی می‌کردن چون دختر بزرگه فوق العاده وابسته است به باباش خیلی گریه می‌کرد خیلی مدام میگفت فقط منو ببرید پیش بابام و به کاری بکنید بیاد بیرون. سخت بود دیگه شرایط.

#### تاثیر وضعیت روانی مادر بر فرزندان

مصاحبه شونده دوم: واقعا این پسرم جوری شده بوده که الان با این که هر چی عصبی ام و می‌زنمش و اینها احساس می‌کنم روحیه بچه ام خرابه و اینها عقده‌ای شده ببخشید که دارم اینجوری صحبت می‌کنم

#### افت تحصیلی

مصاحبه شونده سوم: مدرسه نمی‌رفتن چون واقعا شرایط روحی مناسبی نداشتن مدرسه برن بعد از اون طرف هم خب الان من باورتون میشه معلمشون که الان مثلا برای دو سه سال پیشه الان باهاش مثلا چت میکنم می‌گه مشکلاتتون رفع شد؟ من یادمه اون موقعا چون ۲ تاشونم با هم تو یه مدرسه بودن هنوز یادمه. اونا خیلییه مدت نارومی می‌کردن و اصلا حواسشون به درس و کلاس نبود هنوز حالشون رو می‌پرسه

## ضربه روانی

### ضربه روانی ناشی از دستگیری غیرمترقبه ی همسر

مصاحبه شونده شماره سوم: سر سفره نهارم بودیم به باباش گفت بابا شیشه ماشینرو زدن شکستن.. باباش پرید این که ببینه چه اتفاقی افتاده دید ۲ تا مامور و اون شاکیش پایین وایستادن یعنی در حدی بود که شوهر من اومده بود بالا شلوارشو و بیوشه و کفش بیوشه بره ماموره اومده بود تو در خونهای ما که آپارتمانم بود وایساده بود که شاید شوهر من فرار بکنه یعنی میگم تا این حد بد بود ولی خب بالاخره جلو چشم ۲ تا دخترم همچین زیادیم جالب نبود.

مصاحبه شونده شماره چهارم: همسرم دیر کرد من هی زنگ زدم دیدم گوشی اش خاموشه دیدم تا ساعت دو خودش زنگ زد گفت آره من رو گرفتن. دنیا ریخت رو سرم اصلا فکر می کردم.

## طرد شدن

### طرد از سوی خانواده مبدا

مصاحبه شونده شماره چهارم: من پدرم تا یک سال خونمون نیومد می گفت که شوهرت نون اش رو حروم کرده نون بچه های من رو حروم کرده فلان شده هرچی قسم قران تا اینکه از طریق وکیلش که باهاش صحبت کرد فهمید که نه چیز دیگه ای بوده کم کم اومد طرفمون و خیلی کمک مون می کنه.

## دلزدگی زناشویی

### دلسردی از ادامه زندگی با همسر

مصاحبه شونده پنجم: الان واقعا خودم احساس می کنم حسم کمتر شده فکر می کنم دوستش ندارم. خودشم میفهمه و میگه چندبار بهم گفته  
مصاحبه شونده شماره چهارم: او که تا مرخصی میاد متوجه میشم که.. دوست نداره که اینجوری مثلا سرد باشه ولی خب منم واقعا دلم نمیخواد با خودم من نمی دونم نکم خدای نکرده یه کسی تو زندگیم میارم یا اصلا خودمم ندارم ولی خب واقعا همه چیز عوض شدم درسته انگار رابطه زندگی خود آره رابطمون که کلا دوست دارم اصلا جدا ازشون باشم نمی دونم حالا به خاطر این دو سه سالی که مثلا نبوده.. من دوست دارم او یه جا بخوابه و من جدا بخوابم

## آسیب اجتماعی

### نحوه ارتباط

انگ اجتماعی و محدودیت ارتباطی

مصاحبه شماره سوم: مشکلاتی که نمیدونم جامعه برای آدم ایجاد میکنه حالا من به عنوان یه زن وقتی که فهمیده بودن شوهرم افتاده زندان دید مردم نسبت بهم انگار یه جور دیگه شده بود خیلی مثلا اینا میخواستن مزاحم بشن

مصاحبه شونده شماره سوم: ؛ دی ماه بود که شوهرم رو گرفتن اونجا خب بخوام بگم یه خانومی هم که شوهرم زندانیه مثلا برو کارت مثلا تو کمیته امداد وقتی بگم من خانومیم که شوهرم زندانه اصلا همون جا تو ارگان‌های دولتی هم دید و نسبت به آدم فرق میکنه اصلایه جوری انگار میخوان کار آدما راه بندازن که خیلی ببخشید حالا جسارت نباشه شما مثل من بالاخره هم جنس منی می‌فهمی چی دارم میگمیه جوری کار آدما راه بندازن که بخوان از یه راه دیگه وارد بشم که حالا بگم ما کار تو راه انداختیم. سخته

مصاحبه شونده شماره چهارم: اصلا ما میگیم اون اونجائیه هیچ حرفی نمی‌شنوه به شوهرم میگم که تو اونجایی تو خیلی خوبی اصلا نه حرفی میشنوی نه چیزی ما مثلا طرف میاد خونمون مهمون دیگه فکر کن با اون بدبختی و با این گرونی مثلا سفره رو آماده می کنی خونه رو آماده میکنی یهو برمیگرده یه حرفی میزنه کل دنیا روی سرت خراب میشه.

## وضعیت اقتصادی

### مشکلات مالی

مصاحبه شونده شماره هفتم: میگه الان شش ماهه دنبال خونه می‌گردم خونه گیرم نمیداد. با صاحب خونه پرریز دعوا شده بود. چون کرایه خونم عقب مونده بود میگم مریض بودیم یک ماه دچار کرونا شدم کرایه خونه آب و برق و گازمون همه عقب موند.

مصاحبه شونده شماره اول: با این گرونی زن و بچه‌ها می‌خوان برن مدرسه هزینه می‌خوان. دفتر کیف خیلی هزینه‌ی سخته.

مصاحبه شونده دوم: . منم بچه‌هام واقعا طوری بودن که کسی یکی دوبار نگهشون داشته. الان کسی نیست که بچه‌ها رو نگه داره به کسی هم میگم بچه‌هام رو نگه داره میگن خودمون هم بچه داریم و اینها. مادر من خودش تو خونه کار می‌کنه نمیتونه واقعا و شرایط اینجوری نداره

مصاحبه شونده شماره هفتم: دیگه شکر خدا میرم سرکار و میام دیگه از بابت بچه‌ها خیالم راحت. یه جا مثلا دو سه جا نظافت دارم راه پله. یه بار مثلا نظافت خونه هست. هشت صبح میرم تا پنج و شش برمیگردم.

## والدگری

### دشواری بزرگ کردن فرزندان

دست تنها بودن در اداره فرزندان

مصاحبه شونده شماره یک: بعد افتادن تو زندان همه چیز زندگی تو دست خودم افتاد. بچه‌هامو خودم باید ببرم مدرسه و بیارم. الانم توی وضعیتی ام هستم اذیت میشم.

گوشه‌گیری فرزند

مصاحبه شونده شماره یک: همش تو خودشه دیگه همیشه تو خودشه

عدم توجه به نیازهای فرزندان

مصاحبه شونده شماره هفتم: دیگه الان بچه هام گیر دادن میگن مامان الان ۸ ساله ۹ ساله برای ما تولد نگرفتی. تولدمه

بی حوصلگی نسبت به فرزندان

مصاحبه شونده شماره پنجم: بگم که کلا نسبت به نسبت به بچه هامدیگه بی عاطفه شدم الان بچه هام شاکی اند ازم اتفاقا؛ اصلا دوست دارم مثلا بشینم باهاشون و بازی کنم یا ببرمشون پارک ولی اصلا نمی‌تونم با این قضیه کنار بیام حتی یک ساعت از خونه برم بیرون که ببرمشون پارک یا باهاشون بازی کنم نگرانی درباره آینده فرزندان

مصاحبه شونده دوم: مجبور شدم که با این بچه ها زندگی کنم من اگه بچه ها را ول کنم و برم و الان خودم هستم و بچه هام رو ول کنم برم خب بچه هام چی بشن تو این جامعه و چی در میان. مجبورم وایسم زندگی ام رو بکنم فقط به خاطر بچه هام. احساس نیاز به پدر

مصاحبه شونده دوم: بهم میگن بابام کی میاد بابام کی میاد. که مثلا خیلی مثلا وقتی که همسرم نیست خیلی دوست دارن باباشون پیششون باشه و اینها و بعضی وقتا که پدرشون بغلشون نکنه میگن مامان بابا کی میاد بیرون؟ کی میاد ما رو ببره جایی کی میاد چیزی بخره این جور شدن. تو این موقعیت بلوغ هم هستن موقعیتی که میخوان باباشون بغلشون باشه و اینها.

## نگرش

### تغییر نگرش به همسر

تغییر باور نسبت به همسر

مصاحبه شونده شماره سوم: همیشه فکر می‌کردم که حواسش به امور زندگی هست یعنی من زندگی خیلی خوبی داشتم چون پیش خودم تو نظر خودم فکر می‌کردم که شوهرم از اون دست مردایی که اگه امشب منو شام برد بیرون مثلا پونصد هزار تومن پول شامم شد حواسش هست در صورتی که اینجوری نبود این باورم نسبت بهش خراب شد که من نباید امور زندگی و همش رو دست او میدادم شاید اگه به جایی خودم دخالت می‌کردم کار به اونجا نمی‌کشید

### تغییر نقش

مصاحبه شونده شماره سوم: ولی خب فهمیدم که چون باورم رو خراب کرد باوری که من نسبت بهش داشتم که حالا تو امور مالی خونه یکم بهتره حواسش به همه جا هست ولی اینجوری نبود احساس کردم خودم به دست بگیرم شاید بهتر باشه خودم بهتر می‌تونم روبره زبون بیارم تا شوهرم چون شوهرم رو فکر میکنم فکر که نه مطمئنم صد در صد سو استفاده کردن از سادگیش

مصاحبه شونده شماره سوم: ولی خب احساسی که بخوام بگم خودم به دخترام نمی‌دونم دیگه فکر می‌کردم توی ۴۰ روزی که شوهرم زندان بود هم براشون پدری می‌کردم

## احساس تنهایی

### بی کسی

مصاحبه شونده شماره هفتم: من هیچ کسی را ندارم و نخواهم داشت. باور کن با غریبه‌ها بیشتر هستم تا خانواده خونواده ام تو سرم می‌زنن میگن چرا اینکار را کردی؟ چقدر گفتیم نه

### ناامیدی

#### احساس بدبختی

مصاحبه شونده شماره ششم: هیچکی مثل من بدبخت نیست. فقط ارزومه شوهرم برگرده سر خونه زندگیش. از این وضعیت خسته شدم. برام دعا کنین تو رو خدا. من بدبختم خیلی. هیچ امیدوی به شوهرم ندارم. مصاحبه شونده شماره هفتم: برای همین میگم هیچ امیدوی به شوهرم ندارم.

### احساس درماندگی

#### اجبار در کنار آمدن با وضعیت

مصاحبه شونده دوم: خب بالاخره عصبانی بودم از این که چرا اینجوری شده ولی خب کاری هم نمی‌تونستم بکنم دیگه

#### احساس اجبار برای ادامه زندگی

مصاحبه شونده هفتم: من فقط اینو میتونم بگم که آدم سر گرسنه هزاره روی زمین ولی مرد زندگی اش اعتیاد نداشته باشه

#### اجبار برای ادامه به خاطر بچه‌ها

مصاحبه شونده شماره چهارم: الان پدر مادرم شهرستان بروجرد اونجا زندگی می‌کنن الان سه‌ساله که من اونجا نرفتم حتی خاله ام جوون بود فوت شد من نرفتم؛ اینکه بگم یه لحظه بچه‌ها رو تنها بزارم برم؛ یعنی پدرمم میدونه اخلاقم چه جوریه؛ خودش ماهی یه بار بیچاره از اونجا بلد میشه تا اینجا میاد و به ما سر میزنه و میره میگه تو نمیای

## انتظار داشتن

### مطالبه‌گری خانواده‌ی زندانی

#### انتظار عدالت دارم

مصاحبه شونده شماره دوم: یکی با جرم بالا کاری بهش ندارن و یکی رو میگرن با جرم پایین یه عالمه بهش حبس میدن. قانون دربرابر قانونه باید یکنواخت باشه.

#### توقع زیاد فرزندان از مادر

مصاحبه شونده شماره پنجم: اوایلی که پدرشون زندان بود نمیخواستن که هیچی مثلا کمبود داشته باشن مصاحبه شونده شماره ششم: هی میگه من تبلت میخوام مامان. دوچرخه میخوام. من لباس میخوام. خب من اینا رو ندارم بهش بدم.

#### انتظار داشتن از درک همدلانه

مصاحبه شونده اول: من میگم دولت و اینها باید کمک کنن به خانواده های زندونی که خیلی اثر میزازه تو زندگی. انسان جایز الخطاست مثلاً به خطایی کرد. انسان خیلی خطاکاره گول میخوره. اونا جا ماها نیستن که وضعیت ما رو درک کنن.

### راهبرد های مقابله ای کارآمد

#### مراقبت درونی از خود

##### دعا کردن

مصاحبه شونده شماره اول: برم وضعیت و شرایط سختی بود. ولی دیگه با دعا و ذکر و صلوات خودم را آرام کردم

خالی کردن خود با گریه

مصاحبه شونده شماره اول: اصلاً همش گریه می کردم

ایستادگی و تاب آوری کردن

مصاحبه شونده شماره چهارم: اولش خیلی خیلی خیلی سخت بود کم کم خداروشکر روی پای خودمون وایسادییم بالاخره کم نیاوردیم داریم و زندگی می کنیم.

مصاحبه شونده شماره چهارم: همش خودم با این که حامله بودم با اینکه بچه کوچیکه اون یکی من پنج صبح بلند میشم این یکی بچه ام رو می برم میزارم مترو دوباره برمیدردم این یکی رو می برم مدرسه دوباره این کوچیکه هم نه پیش کسی وایمیسه نه کسی هم هست که پیشش بزارمش؛ اینم همون بغل منه ببر بیار بالاخره سختی خیلی سختی میکشیم ولی خب چاره ای نداریم و باید مبارزه کرد.

مصاحبه شونده چهارم: گفتم باید منم بلند بشم دیگه؛ همین جور همیشه زمین بشینم دیگه کم کم خودم بلند شدم و بالاخره هی کاری کردم تو آژانس و سرویس کار کردم و چیزی دیگه جمع و جور کردم و بالاخره به جوری می گذرونیم اذیت میشیم کم و زیاد میشه ولی خب دیگه باید بگذرونیم.

پذیرش وضعیت

مصاحبه شونده سوم: خدا رو شکر الان پذیرفتم اون موقعی که زندان بود خودمم فراری بودم و اینا میگفتن مثلاً اینجوری زندگی نکن اما خب من پای زندگی وایسادم. دو تا دخترام حتی می خوان حرفی بزنان میگم اون دیگه گذشت تموم شد هیچ وقت به روی بابا نیارید که اینجوری بوده

مصاحبه شونده شماره چهارم: دیگه چاره ای نداشتن باید کنار میومدم اولش خب ناراحت بودم دخترم خب قبلش مثلاً از این دخترا نبود که خودش بره بیرون بیاد. ما می بردیم می آوردیمش. منم همون روشی که بودیم قبلش همون جوری باهاشون رفتار کردم همون جوری بردم آوردم مثلاً هر کاری که بوده

باورهای معنوی

مصاحبه شونده شماره یک: فکر میکنم خدا دوست نداشت چون نون حروم بیاره بده بچه هامون بخورن و گرفتنش دیگه.

مصاحبه شونده چهارم: والا ما نمیدونیم خدا خودش کمک مون داد این قرآن خودش کمک داد.

مصاحبه شونده شماره هفتم: من فقط میگم این حق من نبود. واگذار به خدا می کنم همین.

موضوعیت دادن به مشکل  
مصاحبه شونده سوم: گفتم مامان یه مشکله که پیش اومده خب شاید بالاخره برای همه اتفاق بیفته مثلا  
همین اتفاق برای پدر بزرگ افتاده.

### کسب حمایت بیرونی

دریافت خدمات مشاوره ای به همسر  
مصاحبه شونده شماره پنجم: حمایت مشاوره ای از زندان یادمه یکی دو بار رفتم  
مراجعه به روانشناس  
مصاحبه شونده شماره اول: پیش چند روانشناسی رفته بودم و یه خورده باهام صحبت کردن  
همدلی کردن توسط مسئول زندان  
مصاحبه شونده شماره پنجم: مسئول زندان می‌گفت خانوم.. برو اصلا دارید پادشاهی زندگی می‌کنی اصلا  
فکر نکن شوهرت زندانه. بیا برو اینقدر مردم مشکل دارن شما واقعا خیلی مثلا خوبی؛ میمونه یه مدت تخفیف  
بهشون میخوره و مجازات اش کمتر میشه از این صحبت ها  
مصرف دارو

مصاحبه شونده شماره یک: وقتی قرصه رو میزاشتم کنار خیلی پرخاشگر می شدم قرصا رو که میخوردم  
آروم می کرد و قرص نمی خوردم پرخاشگر می شدم. دیگه خودم با خودم هی میگفتم دیگه ولش کن تا کی  
آدم باید قرص بخوره مثل منگا می شدم. خودم هی جنگ می کردم و گذاشتمشون کنار و دیگه خداروشکر  
آروم تر شدم.

### بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی تجربه زیسته زنان دارای همسر زندانی از تجربه زندانی بودن شوهران آنها  
انجام شد. یافته های این پژوهش پس از استخراج موضوعی و مقوله ها در نه مضامین اصلی (آسیب های روانی،  
آسیب های اجتماعی، وضعیت اقتصادی، والدگری، نگرش، احساس تنهایی، احساس درماندگی، انتظار داشتن  
و راهبردهای مقابله ای) و بیست و نه مضمون فرعی طبقه بندی شدند. مشارکت کنندگان پژوهش حاضر شامل  
همسران افراد زندانی بودند که تجربه زیسته شان را به مضامین مذکور نسبت دادند.

مضمون اصلی اول شامل آسیب های روانی بود که شامل این پنج مضمون فرعی می شد: مشکلات  
روانشناختی همسر، ترس از قضاوت و شرمندگی، مشکلات روانشناختی و تحصیلی فرزندان، ضربه روانی، طرد  
شدن، دلیل تراشی، از دست دادن تمرکز، شرمندگی پدر، دوگانگی، زودرنجی، عدم رسیدگی به بهداشت  
شخصی، دلزدگی زناشویی، رها کردن خانواده، آسیب تک سرپرستی، شرم فرزندان. دومین مضمون اصلی آسیب  
های اجتماعی بود. این مقوله شامل این مضامین فرعی بود: رابطه دوستی و نحوه ارتباط. مضمون سوم تحت  
عنوان وضعیت اقتصادی شامل این مضامین فرعی بود: مشکلات مالی، دریافت یارانه و حمایت های دولتی و  
موسسات و اجبار به رها کردن شغل. مضمون اصلی چهارم با عنوان والدگری نیز دارای این مقوله فرعی بود:

دشواری بزرگ کردن فرزندان. مضمون اصلی پنجم تحت عنوان نگرش شامل مضمون فرعی تغییر نگرش به همسر بود. مضمون اصلی ششم تحت عنوان احساس تنهایی شامل مضامین اصلی تنهایی و بی کسی بود. مضمون اصلی هفتم شامل احساس درماندگی تحت عنوان احساس بن بست بود. مضمون هشتمین مضمون اصلی انتظار داشتن بود. این مقوله دربرگیرنده مضمون مطالبه گری خانواده‌ی زندانی بود و نهمین و آخرین مضمون اصلی با عنوان راهبردهای مقابله‌ای دربرگیرنده مراقبت درونی از خود و کسب حمایت بیرونی بود.

یافته‌های پژوهش حاضر از لحاظ مقوله‌های اصلی و فرعی با پژوهش یبوآو، کریسپین، امبامبا، ایگناتوس، کپویی و ندمول<sup>۲۱</sup> (۲۰۲۲) همسو است که چالش‌ها و تنگناهای مختلف زنان دارای همسر زندانی را ذکر می‌کند. در این مطالعه همسران زندانی مشکلات روانشناختی متعددی شامل احساس عقب ماندگی و حسرت از دست دادن موقعیت‌های زندگی خود و خانواده داشتند و غالباً احساس خشم و شرم و بلا تکلیفی از وضعیت خود ابراز می‌نمودند و تنش و استرس زیادی برای ارتباط گرفتن و تماس با همسر زندانی خود گزارش می‌کردند. طبق بررسی‌های انجام شده بیشترین آسیبی که همسران زندانی متحمل می‌شوند شامل نگرانی، اضطراب، افسردگی بود. اضطراب و تنش همسران زندانی غالباً به شیوه‌های ناکارآمد مقابله‌ای مانند جسمانی‌سازی و مهار و سرکوب‌گری‌های هیجانی بروز می‌کند (خسروی<sup>۲۲</sup>، ۱۳۸۰). در پژوهش حاضر غالب همسران زندانی از خشم و پرخاشگری سرکوب‌شده و آشکار رنج می‌برند؛ به خصوص زمانی که کنترل و مدیریت روابط با فرزندان و مسائل فی مابین را از دست می‌دهند. این خشم نشانگر نارضایتی و ناکامی و سرخوردگی از اتفاقات و پیامدهای آن است که غالباً به صورت کنشی پایدار و مزمن تجربه می‌شود و با مکانیسم سرکوبی دفع می‌گردد. از طرفی وضعیت بلا تکلیفی غالب خانواده‌های زندانی را در یک وضعیت پریشانی و سردرگمی قرار می‌دهد که فرایند و برنامه‌ی زندگی مشترک آن‌ها را تحت تاثیر قرار می‌دهد و در واقع اضطراب و استرس همیشگی را با خود همراه دارد. براساس نظریه نیازهای مازلو، از آنجایی که همسران زندانی نمی‌توانند بخش‌های مهمی از نیازهای بنیادین خود و فرزندان خود را تامین کنند؛ ممکن است به دلیل ناکامی و ناتوانی در خودشکوفایی خود، از سطح سلامت روانی آنها کاسته شود (مازلو<sup>۲۳</sup>، ۱۹۷۰). همچنین احساس شرم به عنوان یک قضاوت و ارزیابی درونی که به ادراک بی ارزشی از خود و خجالت و تحقیر می‌انجامد در قالب گزارش‌های زنان دارای همسر زندانی این احساس بسیار برجسته بود. اعضای خانواده‌ی زندانی برای مخفی کردن خود و هویت خود انرژی زیادی را صرف می‌کنند و از بیان افکار و احساسات خود جلوگیری می‌کنند که مجموعه این احساسات به اضطراب و افسردگی و گوشه‌گیری منجر می‌شود. همین‌طور ناتوانی مادر در اداره‌ی فرزندان و سرخوردگی و عملکرد ضعیف در تامین نیازهای آن‌ها به شرم درونی مضاعفی منجر می‌شود. در این پژوهش مشاهده شد که احساس شرمندگی و خجالت کشیدن از ناتوانی در رسیدگی به فرزندان از معضلات و فشار روانی همسران فرد زندانی است که به صورت‌های مختلف دیده می‌شود از جمله شرم فرزندان از زندانی بودن پدر و حتی ملاقات با او؛ به علاوه همسران و فرزندان فرد زندانی از قضاوت دیگران هراس دارند. قضاوت خوب بودن و احساس لیاقت و کفایت خانواده را هدف می‌دهد و اعتماد به نفس آن‌ها را به گونه‌ای تخریب می‌کند؛ بدین معنا که از فعالیت‌های معمولی دست می‌کشند. خانواده‌ی زندانی به هر طریق از جمله پنهان کاری و اتخاذ نقش‌های کاذب در مقابل نظرات دیگران از خود محافظت می‌کند. همسران زندانی به راحتی قادر نیستند که چالش‌های خود

را با دیگران در میان بگذارند و همدلی و همدردی دیگران را به خود جلب نمایند که در این وضعیت احساس تنهایی آن‌ها افزوده می‌شود (باقی و موسوی، ۲۰۱۷).

طبق مطالعات حبس می‌تواند موضوع مخربی برای زندگی مشترک و همسران زندانی باشد (آپل ۲۴، ۲۰۱۶). در غالب موارد زندانی شدن همسر به کاهش کیفیت زندگی زناشویی و دلسردی و نارضایتی و خستگی می‌انجامد و اگر به هر دلیلی زمینه‌هایی برای جدایی و یا خیانت وجود داشته باشد به فروپاشی خانواده منجر خواهد شد. تحقیقات نیز بر این نکته تاکید دارد که کیفیت ارتباط همسران افراد زندانی با طرف مقابل تحت تاثیر زندانی بودن شوهرشان، چندان رضایت بخش نبوده است (مک دونل<sup>۲۵</sup> و همکاران، ۲۰۲۳؛ فلور، تورک و اسپولز<sup>۲۶</sup>، ۱۹۸۷). همچنین طبق گزارش همسران زندانی، این افراد توسط همسر خود به خوبی درک نشده‌اند (هریت و ریسه<sup>۲۷</sup>، ۲۰۰۴). از طرفی هر اندازه سابقه جرم مرد بیشتر باشد احتمال طلاق افزوده می‌شود و بیست درصد از مردان متأهلی که به زندان رفته‌اند، طلاق گرفته‌اند و بیش از دو سوم این طلاق‌ها پس از اولین تجربه زندان رخ داده است (عبدی<sup>۲۸</sup>، ۲۰۰۲). همسران زندانی به دلیل انتظارات خاص اجتماعی که از آنها وجود دارد انسجام مجدد متفاوتی را تجربه می‌کنند (هاوکینز و کرو<sup>۲۹</sup>، ۲۰۱۸). حدود نیمی از همسران زندانبان در انسجام مجدد خود با واقعیت با چالش مواجه هستند (سایرز<sup>۳۰</sup>، ۲۰۱۱).

پژوهش حاضر نشان داد که زندانی شدن به راحتی می‌تواند به شکلی انگیز اجتماعی برای بی‌اعتبار کردن و بی‌ارزش شمردن فرد به دلیل جرم انگاری و بدنامی بی‌انجامد که موجب طرد شدگی و به حاشیه رانده شدن و تبعیض می‌شود. زندانی شدن داغیست که بر پوست مجرمان گذاشته می‌شود که مردم جامعه با آگاه شدن از این داغ از زندانی فاصله می‌گیرند و غالباً همسر و فرزندان فرد زندانی از ترس برچسب خوردن از دیگران فاصله می‌گیرند و منزوی می‌شوند. اسلامی اندرگلی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهش خود اشاره دارند که اغلب همسران افراد زندانی در بین افراد محله و همچنین محل کار، خود را بی‌آبرو می‌دانند، در واقع پدیده‌ی داغ ننگ از جمله برچسب‌های پایدار در مجرم‌پنداری همسران و فرزندان زندانبان است که فرصت ادغام اجتماعی را از اعضای خانواده‌ی زندانبان سلب می‌کند. افراد داغ خورده از جانب دیگران، به سختی پذیرش می‌شوند و گاهی خروج از این چرخه‌ی معیوب برای بسیاری از آنها به راحتی امکان‌پذیر نیست و آنها را در شبکه‌های مجرمان و بازتولید چرخه معیوب جرم قرار می‌دهد.

اغلب خانواده‌های دارای فرد زندانی با زمینه‌ی آشفستگی روانی غالباً به رفتارهای عصبی و پرخاشگری روی می‌آورند و مادر به عنوان سرپرست خانواده توانایی خود را در مدیریت هیجان و کنترل رفتار و روابط را از دست می‌دهد که این موضوع به پیشینه‌ی روابط والدین و فرزندان بستگی دارد به طوری که تحقیقات نشان می‌دهد با توجه به رابطه‌ی قبل از زندانی شدن پدر با فرزندان و همسر خود شرایط روانشناختی آنان متفاوت است؛ برای مثال، زندانبانی که در هلند با فرزندان و همسر خود به شکل صمیمانه‌ی رابطه داشتند این رابطه در طول زندانی شدن نیز با فرزندان و همسر حفظ شده است تا حدی که تفاوتی نیز میان افراد عادی و زندانی مشاهده نشد (کوپیر، دیرزواگر، ولکر و ندرلن و نیوبرتا<sup>۳۱</sup>، ۲۰۱۳). عدم برخورداری از حمایت اجتماعی ناشی از زندانی شدن پدر با سازگاری رفتاری و کیفیت عملکرد تحصیلی ارتباط منفی دارد (معروفی<sup>۳۲</sup>، ۲۰۱۰؛ هیو<sup>۳۳</sup>، ۱۹۹۲) و از طرفی نیز با احتمال ابتلا به اختلالات روانشناختی رابطه دارد (صامتی<sup>۳۴</sup>، ۱۹۹۶). احتمال تغییر در وضعیت تحصیلی این فرزندان با زندانی شدن والدین بیش از بقیه مشکلات است؛ به گونه‌ای که در بسیاری

مواقع، پس از زندان شدن والدین، کودکان با مشکلات تحصیلی مانند افت تحصیلی، ناتوانی در تأمین هزینه های زندگی و ضعف در یادگیری و در نهایت ترک تحصیل مواجه می شوند. (میرحسینی<sup>۳۵</sup> و همکاران، ۲۰۱۹). به علاوه خانواده فرد زندانی غالباً به دلیل مشکلات مالی از جمله فقر، بیکاری، بدهی، ورشکستگی در تأمین مخارج زندگی با دشواری های زیادی مواجه هستند و به سختی نیازهای اولیه خود را تأمین می کنند گزارش های آنان نشان می دهد که آنها در تأمین هزینه اجاره مسکن، رفت و آمد، تأمین هزینه های بیمه و شهرداری، آب و برق، هزینه های مدرسه فرزندان با مشکلات عدیده ای روبه رو هستند. کمک هزینه های دولتی شامل یارانه و حمایت کمیته امداد بخش می توانست بخش اندکی از مخارج خانواده را تأمین کند. در مواردی همسر فرد زندانی به دلیل مراقب و نگهداری فرزندان شغل خود را نیز از دست می دهد که به مشکلات اقتصادی بیشتری منجر می شود و یا در مواردی همسر خانه دار به دلیل فقر زیاد ناچار به پیدا کردن شغل و مشغول به فعالیت های مشقت بار و نامناسب می شود و مراقبت لازم و مکفی از فرزندان را رها می کند. احمدی و نیکپور قنواتی در سال ۲۰۱۰ نشان دادند که خانواده های همسر زندانی فاقد توانمندی لازم جهت برآورده کردن نیازهای مادی و غیر مادی خانواده هستند. زنان دارای همسر زندانی اغلب هزینه های زندگی را بر عهده می گیرند و غالباً تمایل دارند که در مشاغل سطح پایین و با دستمزد کم به فعالیت مشغول شوند (عامری<sup>۳۶</sup>، ۲۰۲۱). تحقیقات در دهه هشتاد نشان می دهد که حدود ۶۰ درصد از خانواده های زندانیان برای تأمین مخارج زندگی وابسته به اقوام نزدیک خود یا اقوام شوهرانشان هستند ۱۱ درصد از آنان تحت پوشش کمیته امداد می باشند. همچنین ۳۵ درصد آنان مجبور به زندگی و سکونت در منزل اقوام و حدود ۵۰ درصد مستاجر هستند. (رستگار انار مرزی<sup>۳۷</sup>، ۲۰۰۷). در ایران مهمترین منبع درآمدی این خانواده ها کمک های نهادهای حمایتی می باشد (اعظم زاده، ۲۰۱۴).

خانواده های دارای فرد زندانی در تربیت و حمایت از فرزندان دچار چالش می شوند. نبود پدر و کاهش نظارت والدین، آسیب جدی به عزت نفس، رشد شناختی، هیجانی و اخلاقی فرزندان وارد می کند. در این خانواده ها مادران به دلیل احساس تنهایی و چالش های جدی مالی بیش از سایر افراد از روشهای تربیتی نادرست و خشن در رابطه با فرزندان خود استفاده می کنند خود را بیش از سایرین به صورت منفی ارزیابی می کنند (صادقی، ۲۰۰۹). همچنین زنان سرپرست خانوار دارای فرزند، بیش از پنج برابر خانواده های عادی در معرض آسیب پذیری ناشی از فقر قرار دارند (نارایانا و لوگوال<sup>۳۸</sup>، ۲۰۱۵).

با توجه به فرهنگ دینی ایرانی برخی از راهبردهای مقابله ای برای کاهش تنش ها و فشارها و ضربه های روانی رنگ و بو و معنای دینی و اعتقادی دارد که در بسیاری از موارد به گونه ای مثبت و سازنده با چالش ها و مشکلات همسران زندانی مقابله می کند. استفاده کارآمد از این راهبردهای معنادار و مبتنی بر باورهای دینی می تواند در سازگاری و انطباق خانواده فرد زندانی بسیار موثر باشد. در هر صورت همسران زندانی برای رویارویی با چالش ها به راهبردهای مقابله درونی و بیرونی نیاز دارند تا مهارت های ارتباطی خود را ارتقا بخشند. در گزارش غالب همسران فرد زندانی توجه به باورهای دینی برای سازگاری، تاب آوری و موضوعیت و معنا بخشی بیشتر به مشکل خود مشاهده می شود. در پژوهش رضایی<sup>۳۹</sup> (۲۰۱۷) تاب آوری نقش بسزایی در کیفیت زندگی زنان سرپرست خانوار ایفا می کرد.

پژوهش در زمینه مشکلات روانی و اجتماعی زنان دارای همسر زندانی هنوز با کمبودهای زیادی روبه‌رو است. بی‌توجهی به این مسئله می‌تواند آسیب‌های جدی ایجاد کند که کنترل آن‌ها دشوار شود. از جمله محدودیت پژوهش این است که مشارکت کنندگان شامل زنانی می‌شد که شوهران آنها به دلیل مسائل مالی و اعتیاد زندانی بودند. همچنین دسترسی به این طیف دشوار بود. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که حمایت از خانواده زندانیان، به ویژه همسران و فرزندان آن‌ها، از طریق آموزش مهارت‌های زندگی، تنظیم هیجان و تاب‌آوری ضروری به نظر می‌رسد. همچنین برای ارتقای کیفیت خدمات روان‌شناختی، لازم است مشاوران و مددکاران اجتماعی در زندان‌ها آموزش‌های بهداشت روان دریافت کنند تا بتوانند حمایت بهتری ارائه دهند. به علاوه توسعه برنامه‌های جایگزین حبس، گسترش فعالیت‌های اقتصادی انجمن حمایت زندانیان و تقویت همبستگی خانواده‌ها با نهادهای اجتماعی تأکید می‌شود.

#### پی‌نوشت‌ها:

- |   |  |
|---|--|
| 1. Liang, Liang, Chan & Goh                           | 22. Khosravi   |
| 2. IldarAbadi   | 23. Maslow   |
| 3. SadeghiGhoochani                                   | 24. Apel   |
| 4. Yoganandham  | 25. McDonnell  |
| 5. Baghi  | 26. Flor, Turk & Scholz                                    |
| 6. Qolipour   | 27. Herbertte & Rimé                                       |
| 7. Rastgar  | 28. Abdi   |
| 8. Qaderi   | 29. Hawkins & Crowe  |
| 9. Liu, Esteve & Treviño                              | 30. Sayers   |
| 10. AbediDizenab                                      | 31. Cuyper, Dirkzwager, Völker, Van Der Laan & Nieuwbeerta |
| 11. Park & Park                                       | 32. Maroufi  |
| 12. McDonnell, Lambert & Farrell                      | 33. Hiew   |
| 13. Ahmadi  | 34. Sameti   |
| 14. AzamAzadeh  | 35. Mirhosseini  |
| 15. EslamiAndargoli                                   | 36. Ameri  |
| 16. Bahrami   | 37. RastgarAnarmerzi                                       |
| 17. Sakhavat  | 38. Narayana, Nair & Legwale                               |
| 18. Rashidi   | 39. Rezaei   |
| 19. Farnia  |  |
| 20. Given   |  |
| 21. Yeboaa, Crispin, Mbamba, Ignatus, Kpobi & Ndemole |  |

## References:

- Abdi, A. (2002). Imprisonment and recidivism. *Iran Sociology Journal*, 2, 77-91.
- Abedi Dizenab, M., Abbasi, M., & Alimandegari, M. (2018). A comparative study of the characteristics of male and female heads of households by urban and rural areas in the 2016 census. *Journal of Official Statistics Reviews of Iran*, 29(1), 95-113.
- Ahmadi, H., & Nikpour Ghavanati, L. (2010). The impact of incarceration of drug-related offenders on the mental health status of their wives. *Applied Sociology*, 21(1), 143-158.
- Ameri, M., Fathi, A., Sharifi Rahnemo, S., & Nouri, E. (2021). Effectiveness of acceptance and commitment therapy on psychological and social security, happiness, and mental health of orphaned women. *Behavioral Sciences Research*, 19(2), 358-368.
- Apel, R. (2016). The effects of jail and prison confinement on cohabitation and marriage. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 665, 103-126.
- Azam Azadeh, M. (2014). Examining the impact of material and non-material aid from support organizations on the quality of life of prisoners' families nationwide. Education and Research Office of the Organization of Prisons and Security and Corrective Measures.
- Azam Azadeh, M., & Moshtaghian, M. (2017). Stigma, quality of family relationships, and mental health of prisoners' families. *Iranian Journal of Sociology*, 18(2), 44-69.
- Baghi, Emadeddin, & Mousavi, Mirtaheer. (2017). The consequences of imprisonment on prisoners' families. *Social Research in Iran*, 6(3), 517-550.
- Bahrami, H., & Bahrami, Z. (2014). The relationship between social capital and job burnout among Dalab prison staff. *First National Conference on Sustainable Development in Educational and Psychological Sciences, Social and Cultural Studies*, Tehran.
- Cuyper, R. Dirkzwager, A. Volker, B. Van Der Laan, P. & Nieuwbeerta, P. (2013) "Personal Networks of Prisoners Prior To Incarceration: A Comparison with the General Dutch Population", *Social Science Research*, 42, 1612-1621.
- Eslami Andargoli, A., Abbasi Esfajir, A., & Pahlevan, M. (2021). The impact of prisoner support association services on the performance of families under their care in Tehran Province. *Sociology of Social Institutions*, 8(17), 83-118.
- Farnia, M, Shahbazi, M, Moradi, Q, Alizadeh, S., Ebrahimi, B, & Kandi Kaleh, M. (2013). Evaluation of harm reduction programs in Iranian prisons based on the perspectives of managers, staff, and prison doctors. *Journal of School of Public Health and Institute of Public Health Research*, 11(1), 29-44.
- Flor, H., Turk, D. C., & Scholz, O. B. (1987). Impact of chronic pain on the spouse: Marital, emotional and physical consequences. *Journal of Psychosomatic Research*, 31(1), 63-71.
- Given, L (2008). *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. SAGE Publications.

Hawkins, B. L., & Crowe, B. M. (2018). Injured female Veterans' experiences with community reintegration: A qualitative study. *Journal of Military, Veteran and Family Health*, 4(2), 18-27.

Herbette, G., & Rimé, B. (2004). Verbalization of emotion in chronic pain patients and their psychological adjustment. *Journal of Health Psychology*, 9(5), 661-676.

Hiew, C. C. (1992). Separated by their work: Families with fathers living apart. *Environment and Behavior*, 24(2), 206-225.

Ildar Abadi, E. (2003). *Community Health Nursing Textbook*. Tehran: Jame-Negar, Salemi.

Khosravi, Z. (2001). Psychological and social damages of female heads of households. *Al-Zahra University Quarterly Journal of Humanities*, 11(39).

Liang KWH, Liang KWH, Chan QR, Goh WHS. (2024). Mitigating adverse social determinants of health in the vulnerable population: Insights from a home visitation program. *Ann Acad Med Singap*.

Liu, C., Esteve, A., & Trevio, R. (2017). Female-headed households and living conditions in Latin America. *World Development*. 90, 311-328.

Maroufi, Y. (2010). The impact of parental imprisonment on children's academic performance. *Family Studies*, 6(4).

Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper & Row

McDonnell, D, Lambert, S, Farrell, A (2023). The experience of having a partner in prison A systematic review and meta-ethnography. University of Limerick. *Journal contribution*.

Mousazadeh, M, Amir-Esmaceli, M., Parsaei, M., Ahmadi, M., & Jalai, H. (2011). Short report: Investigating the prevalence of tuberculosis among prisoners in Mazandaran Province prisons in 2008. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*, 10(4), 309-316.

Narayana, N, Nair, M. K. S., & Legwale, O. C. (2015) Factors Determining Savings of Women-headed Households in Botswana. *International Journal of Economic Issues*, No. 8: 55-62.

Park, S, & Park, K. S. (2014). Family Stigma: A Concept Analysis. *Asian Nursing Research*, 8(3), 165-171.

Qadri, S, Karimi, A., Soleimani, S., Kargar Esfand Abadi, K., & Anbari Rouzbehani, M. (2022). The experience of household leadership by women and the cycle of reproducing poverty (Case study: Female heads of households in Karaj). *Social Studies and Research in Iran*, 11(1), 1-27.

Qolipour, A, & Rahimian, E. (2011). The relationship between economic, cultural, and educational factors and the empowerment of female heads of households. *Social Welfare*, 11(40), 29-62.

Rashidi, A, & Barati, M. (2016). Examining the status of female prisoners and rehabilitation methods: A case study of prisoners in Arak in 2015. *Women's Studies Journal, Iranian Academy of Humanities and Cultural Studies*, 7(3), 67-93.

Rastgar Anarmerzi, H. (2007). *Prison and its consequences and impacts*. Master's thesis in Criminal Law, Islamic Azad University, Central Tehran Branch.

Rastgar, A, & Azimi, H. (2014). Examining work-family conflict among female heads of households. *Women in Development and Politics*, 12(3), 425-448.

Rezaei, Z, Dehghani, M., & Heidari, M. (2017). Quality of life of female heads of households: The role of resilience and family functioning based on the McMaster model. *Family Studies*, 13(3), 407-421.

Sadeghi, A. (2009). Female heads of households and their social and individual challenges. *Articles Collection of the Second Conference on Empowerment of Female Heads of Households*, Tehran Municipality, Women's Affairs Directorate.

Sadeghi Ghoochani, A. (2024). Investigating the challenges of single-parent families. *Second National Conference on Healthy Family, Healthy Society*, Qaenat.

Sakhavat, J. (2002). Investigating the effects of imprisonment on prisoners. *Social Sciences Quarterly*, 9(20), 1-33.

Sameti N. (1996). Construct and validate a scale for measuring of social support and searching of relationship between student stresses with academic performance, character type A, depression and anxiety in student of Chamran university of Ahvaz. Master of thesis. Faculty of education and psychology. Shahid chamran university Ahvaz branch.

Sayers, S. L. (2011). Family reintegration difficulties and couples therapy for military veterans and their spouses. *Cognitive and Behavioral Practice*, 18(1), 108-119.

Yeboaa., P., A Crispin, R., Mbamba., Ignatus, Kpobi, Ndemole. (2022). "Everything Has Turned Against Us": Experiences of Left-Behind Spouses of Incarcerated Persons. *Journal of Social Service Research*, 48(3), 345-352.

Yoganandham. Dr.G., (2022). A Theory-based Evaluation of the Causes and Consequences of Women Headed Households in Vellore Town. *International journal of economics, business and management research*, 06(02), 44-54.